

„The Annals” of the American Academy of Political and Social Science
vol. 472, March 1984

Prestigioasa revistă, cu o apariție anuală de 6 numere, își consacră numărul de față aspectelor multiple ale apariției și utilizării sondajelor de opinie publică.

În S.U.A. există aproape 2 000 organizații care studiază sistematic opinia publică, încercând să prevadă tendințele acesteia într-un număr apreciabil de domenii. Anual se cheltuiesc 4 miliarde de dolari pentru a cunoaște, cu un ceas mai devreme, reacțiile oamenilor într-o anumită problemă.

L. John Martin¹ demonstrează că sondajele de opinie se practică de multă vreme, mascat sau deschis, orice guvern democratic trebuind să țină seama de părerea alegătorilor în chestiuni majore — adoptarea de programe economice, politice etc. Filozofii și sociologii au contribuit la definirea precisă a opiniei publice, care trebuie să fie conceptualizată înainte de a fi măsurată.

Ulterior în elaborarea unui set propriu de metode au fost atrași specialiști din diferite domenii: ziariști și psihologi, care au pus la punct chestionarele, precum și matematicieni, economiști, statisticieni pentru prelucrarea datelor. Toți aceștia, înzestrați cu mijloace tehnice moderne, au reușit să facă din sondajele de opinie un instrument indispensabil al politicii, economiei și mijloacelor mass media.

Burns W. R. Roper² încearcă să dea răspuns la o întrebare care nu și-a găsit încă o rezolvare maxim admisă — cît de precise sînt sondajele de opinie?

De multe ori sondajele sînt extrem de precise. De multe ori sondajele de opinie sînt total greșite, fiind infirmate. Este o situație firească, pînă la un punct, deoarece nu se măsoară faptele (mult mai obiective) ci opiniile care se pot schimba din cauze multiple.

Printre cauzele care duc la erori, se enumeră eșantionarea defectuoasă, interpretarea greșită a datelor, contextul impropriu în care este aplicat chestionarul, precum și alcătuirea unor întrebări care sugerează răspunsul. Există și alte cauze ceea ce îl determină

pe autor să constate că sondajele de opinie reprezintă o armă cu două tălșuri.

John P. Robinson și John A. Fleishman³ analizează o trăsătură specifică societății americane în ultimii zece ani. Sondajele indică, pe de o parte, o identificare mărită cu ideologia de tip conservator, în timp ce în alte domenii, ca toleranța rasială și drepturile femeilor, publicul a devenit mult mai liberal. De la alegerea actualului președinte, opinia publică pare împărțită cel puțin într-o privință: pe de o parte își dă acordul la cheltuieli mai mari ale guvernului pentru programe sociale curente, dar se opune cheltuielilor privind programe asemănătoare suplimentare.

Autorii consideră că identificarea ideologică nu mai acționează la fel de puternic cînd este vorba de programe economice sau sociale, dar rămîne la fel de importantă cînd se votează la alegerile prezidențiale.

Richard S. Beal și Ronald H. Hinckley⁴ caută să determine în ce măsură președintele ține seama de opinia publică în stabilirea politicii sale. Analiza lor indică faptul că președintele trebuie să-și coordoneze obiectivele politicii sale și cu sondajele de opinie. La începutul mandatului, acest lucru se observă mai rar, dar pe măsură ce se apropie sfîrșitul acestuia, se decelează o tendință vizibilă de luare în considerare a opiniei publice. Autorii opiniază, în urma analizei efectuate, că opinia publică acționează mai eficient după alegerile prezidențiale decît înaintea lor.

Charles K. Atkin și James Gaudino⁵ consideră că creșterea explozivă a sondajelor de opinie publică influențează în mod semnificativ mijloacele mass media. Informațiile oferite de sondaje au devenit de neînlocuit, în special în timpul campaniilor pentru alegeri. Comentariile sînt realizate în funcție de ele, iar pentru reporterii reprezintă o sursă inepuizabilă în criticarea programelor diverșilor lideri. Sondajele au devenit o condiție a pre-

³ *Ideological Trends in American Public Opinion.*

⁴ *Presidential Decision Making and Opinion Polls.*

⁵ *The Impact of Polling on the Mass Media.*

¹ *The Genealogy of Public Opinion Polling.*

² *Are Polls Accurate?*

ciziei emisiunilor mass media, introducând elementul cantitativ în tradiționala analiză calitativă.

Revista mai cuprinde o rubrică bogată de recenzii unde sînt prezentate cărți din domeniile sociologiei, politicii, economiei.

Prin conținutul său, numărul de față se dovedește util pentru cei ce se ocupă de aspectele studierii opiniei publice.

Dinu Tenopici

„Revue française de science politique”, nr. 2, 1984

Cunoscuta publicație franceză, editată bilunar de Fundația Națională a Științelor Politice și Asociația Franceză de Știință Politică, cu concursul Centrului Național al Cercetării Științifice, însumează în no. 2/1984 articole, numeroase note și informații bibliografice, precum și sumare în limbile engleză și franceză ale articolelor publicate.

Reține atenția în primul rând articolul de deschidere al acestui număr, semnat de Jean-Marie Donegani, *Apartenența la catolicismul francez. Punct de vedere sociologic*, în care autorul emite aprecierea că astăzi, în Franța, situația religioasă se caracterizează atât printr-o concurență între catolicism și alte sisteme, cît și prin concurența în însuși interiorul catolicismului, a mai multor modele de gîndire și comportament. Unul dintre aceste modele, căruia autorul îi acordă atenția cuvenită, este acela practicat de cei care refuză să fie eroi sau martori izolați, ci încearcă să împartă convingerea lor cu apartenența la o istorie colectivă. „Pentru acești creștini militanți în partide, sindicate sau asociații, care se revendică de stînga, prima convingere este aceea că ei fac parte dintr-un ansamblu uman ca atare și că nimic din ceea ce îi afectează pe alții, nu le poate fi străin” (p. 220).

Un alt articol, semnat de profesorul René Salles, *Clasa muncitoare britanică și partidul laburist*, face o evaluare a influenței partidului laburist britanic asupra electoratului său în lumina alegerilor generale din 9 iunie 1983. Autorul articolului apreciază că în prezent s-ar înregistra o descreștere a influenței partidului laburist în rîndul electoratului tradițional, în timp ce s-ar manifesta o mai mare receptivitate față de ideile laburiste în rîndul unor clase mijlocii. Această situație generează, de fapt, două curente principale în rîndul partidului laburist: „pragmaticii”, care preconizează o mîlădiere a programului partidului în scopul ralierei păturilor din „middle ground” și „fundamentalistii”, care solicită o accentuare a caracterului socialist al programului, pentru a recuceri teren în rîndul maselor muncitorești. În opinia autorului, o explicație a deservirii influenței laburiste în mediile tradiționale o oferă restructurarea habitatului, industriei și folosirii forței de muncă, precum

și mutațiile de ordin psihologic, sociologic și ideologic survenite în rîndul păturilor muncitorești, care continuă, să rămînă, desigur, pe termen lung, unul din elementele prezenței laburiste în viața politică a Marii Britanii.

Un substanțial articol semnat de profesorul Jean Besson și cercetătoarea Geneviève Bibes, examinează *Democrația creștină sau neajunsurile virtuții*. Pornind de la descreșterea influenței politice a partidului democrat creștin în cele mai recente alegeri din Italia, autorii apreciază că „este evident că secularizarea crescîndă a societății italiene reprezintă un element important pentru explicarea comportamentului electoral, și în special a avaturilor democrației creștine ... Ea facilitează trecerea de la un vot democrat creștin la un vot în favoarea partidelor laice, judecat mai reprezentativ din punctul de vedere al drepturilor civile puse în discuție, ca urmare a referendumurilor” (p. 275). În opinia autorilor evoluțiile interne ale partidului democrat creștin italian au contribuit și ele la descreșterea influenței democrației creștine, înfățișată mult timp ca „unicul garant al democrației și intereselor alegătorilor”. Descreșterea influenței democrației creștine nu a fost marcată, potrivit părerii lui Geneviève Bibes și Jean Besson, de o creștere spectaculoasă a influenței stîngii, ci a unor partide laice, apropiate cultural de democrația creștină: partidul liberal și partidul republican. Este de observat, că, și în rîndul electoratului catolic s-a detașat o poziție pragmatică, mai puțin agreată de sprijinitorii tradiționali ai partidului și de autoritățile ecleziastice. Deplasarea opțiunilor unei părți a electoratului către partidul republican ar demonstra — potrivit autorilor — „o primă acordată de burghezii partidelor de centru laice, în primul rînd partidului republican, simbol al rigorii și bunei administrații” (p. 284). S-ar înregistra, în același timp, și o slăbire a subculturii catolice, unicitatea de reprezentare a catolicilor de către un partid politic fiind pusă în discuție de secularizarea accentuată a societății, ca și de tradițiile mișcării catolice, puțin doritoare să compromită valorile pe care le proclamă în jocurile unor politicieni ce pot fi greu apărați din punct de vedere moral. Ca alte elemente ce au influențat descreșterea voturilor acordate demo-

erat creștinilor, auorii enunță: o radicalizare a electoratului moderat sub efectul crizei, succesul unor partide regionale (liga venețiană, partidul Sard de acțiune) sau corporatiste (partidul pensionarilor), precum și un abandon al clientelei tradiționale în sud, care găsească noi perspective în P.S.I., P.R.I. sau P.L.I.

Descoperirea influenței democrat creștine ridică, potrivit, părerii celor doi autori, și anumite reflecții în legătură cu evoluția viitoare a sistemului de partide. Viziunii bipolare (partidul democrat creștin sau partidul comunist italian) îi ia tot mai mult locul o tendință de policentrism, cu luarea în considerare a unor numeroase reggrupări politice care se manifestă în cadrul noului raport de forțe. Dominația incontestabilă a democrației creștine asupra partenerilor săi laici și socialiști a fost serios pusă în cauză de ultimele alegeri legislative. Ca urmare a mutațiilor survenite în comportarea electoratului, o consecință deosebit de importantă este aceea că partidele laice au obținut rolul hotărâtor în determinarea unei majori-

tăți de guvernare. Nici o guvernare de centru nu poate fi efectuată astăzi fără aportul socialiștilor și nici concepută o alternativă de stînga fără luarea în considerare a partidului social-democrat independent și a partidului republican. Desemnarea, pentru prima dată în istoria Italiei, a unui președinte de consiliu socialist a dovedit că hegemonia necontestată a democrației creștine a luat sfîrșit. În opinia autorilor, rămîne de văzut însă dacă partidul democrat creștin va putea colabora mult timp cu forțe politice care reprezintă de fapt concurenții săi pe planul prestigiului guvernamental. Recentele evoluții în cadrul partidului democrat creștin, reluarea dialogului cu partidul comunist dovedesc că democrația creștină se află încă în căutarea unor alternative.

Substanțialul capitol de bibliografii și recenzii pe care îl cuprinde no. 2/1984 al Revistei franceze de știință politică oferă o interesantă imagine asupra noutăților editoriale în acest domeniu în literatura franceză și publicațiile altor state.

Victor Ducelescu

„Revue suisse de sociologie”, vol. 10, nr. 1, Juillet 1984

Societatea elvețiană de sociologie cu sprijinul Academiei elvețiene de științe umane publică „Revue suisse de sociologie”. Revista apare de trei ori pe an și are ca obiectiv prioritar reflectarea activității cercetătorilor care lucrează în Elveția în domeniul științelor sociale cu scopul de a facilita acumularea de date și analize referitoare la această țară. Ea este, de asemenea, larg deschisă cercetătorilor străini care doresc să colaboreze, chiar dacă preocupările lor nu sînt legate de Elveția.

Numărul de față (10), primul din 1984 înmănușează în prima parte patru articole din domeniul și de facturi diferite.

Le quotidien: un objet de la recherche sociologique. (Un compte-rendu des travaux en langue allemande) de Adalbert Saurma este o cercetare bibliografică în care autorul își propune prezentarea succintă a principalelor dezbateri din literatura sociologică de limbă germană, privitoare la noțiunea „cotidian”. După o incursiune în sociologia cotidianului, urmată de un scurt istoric, este analizată situația acestui domeniu în Austria, Elveția, R.D.G. și, în mod deosebit, în R.F.G. Se fac considerații asupra diferitelor școli și curente moduri de abordare și domenii de aplicare ale teoriei.

Analiza sociologică prezentată de Lucienne Gillioz în articolul *La prevention comme normalisation culturelle* se referă la o campanie

de prevenire a maladiilor cardio-vasculare care s-a desfășurat la Nyon între 1977—1981. Această campanie și-a propus nu numai depistarea factorilor de risc, ci și „transformarea mentalităților și comportamentelor legate de sănătate ale unei întregi populații”. Aceasta a fost, subliniază autorul, o „întreprindere de normalizare culturală” vizind a impune ca legitime și a inculca o anumită manieră de a se comporta, anumite valori, reprezentări, atitudini privind sănătatea și boala, precum și raportul individului cu acestea.

Sub forma unui eseu, articolul Yvonnei Preiswerk intitulat *Mort, culture populaire et pouvoir* prezintă ritualul funerar și semnificația sa socială în două regiuni alpine ale Elveției (una catolică și alta protestantă).

Cel de-al patrulea studiu *Les tendances de la recherche en sociologie politique* semnat de Heinrich Zwicky, se recomandă prin titlu. Se pornește de la definirea relației între sociologia politică și știința politică. Apoi, autorul, referindu-se la studiile elvețiene, prezintă principalele teme de cercetare din sociologia politică: participarea politică, influența noilor valori în politică și mișcările sociale, relația problemelor politice cu stabilitatea socială și structurile corporatiste.

Partea a doua a revistei, intitulată sugestiv „Atelier”, cuprinde o dezbateră de idei pe tema mișcărilor de tineret din Elveția. Aceste

